

Použití kulometů v zákopové válce – obrana

Za rozmístění skupiny kulometů v obranné linii plně zodpovídá velitel jednotky. Velitel určí jednotlivým kulometům jejich palebné sektory, které se musí vzájemně překrývat.

Obsluha kulometu musí být seznámena se svými palebnými úkoly. Prostor, který má být pokryt palbou musí být z palebného postavení celý vidět. Pouhé vyznačení palebných sektorů v mapě není dostačující.

Do zákopové mapy se zaznamenají polohy kulometných stanovišť a vyznačí se jejich palebné sektory.

Velitelé sousedních sektorů obranné linie musí být schopni poskytovat podpůrnou boční palbu.

Kulometnou palbou musí být pokryty prostory, do kterých nemůže (nebo může jen s velkými obtížemi) pálit dělostřelectvo.

Cílem je pokrýt bojiště křížovou palbou kulometů.

Kulometry vedou kosou nebo boční palbu:

- proti nepřátelským zákopům,
- do prostorů, kterými musí nepřítel projít při útoku na pozice obránce,
- do vlastních linií, které byly prolomeny nepřátelským útokem,

Aby mohly být tyto úkoly splněny, rozmíst'ují se kulometry:

- do vydutých a vypuklých částí obranné linie,
- v ohbích zákopů,
- před zákopy,
- poblíž nebo přímo ve spojovacích zákopech,
- v rovných úsecích zákopů (střílejí skrze šikmo orientované střílny).

Kulometná stanoviště vysunutá před linii zákopů musí být velmi dobře zamaskovaná a přístupná krytým spojovacím zákopem. Dají se použít při útoku i v obraně.

Kulometry jsou, pokud možno, chráněny proti čelní palbě. Zároveň však musí být schopny pokrýt prostor před obrannou linií křížovou palbou.

Pokud kulomet pálí do boku, prostor před jeho stanovištěm je pokryt palbou ze sousedního kulometného stanoviště.

V krizových situacích je potřeba vést i čelní palbu. Toho lze dosáhnout tak, že několik pytlů s pískem, tvořících ochranu stanoviště z čela, se odstraní a tím vznikne střílna pro vedení čelní palby. Je však třeba myslet na to, že naplněné pytle s pískem, ležící po delší dobu na stejném místě, již nepůjdou přemístit. Střílna, jejíž stěna je tvořena pouze jednou vrstvou pytlů s pískem není schopna zadržet projektily z pěchotních zbraní.

Dobře vytrénovaná obsluha kulometu musí být schopna rychle sejmout kulomet z trojnožky a zahájit palbu přes předprseň. Rovněž je zapotřebí, aby byla obsluha schopna rychle přemístit kulomet i s trojnožkou do náhradního stanoviště.

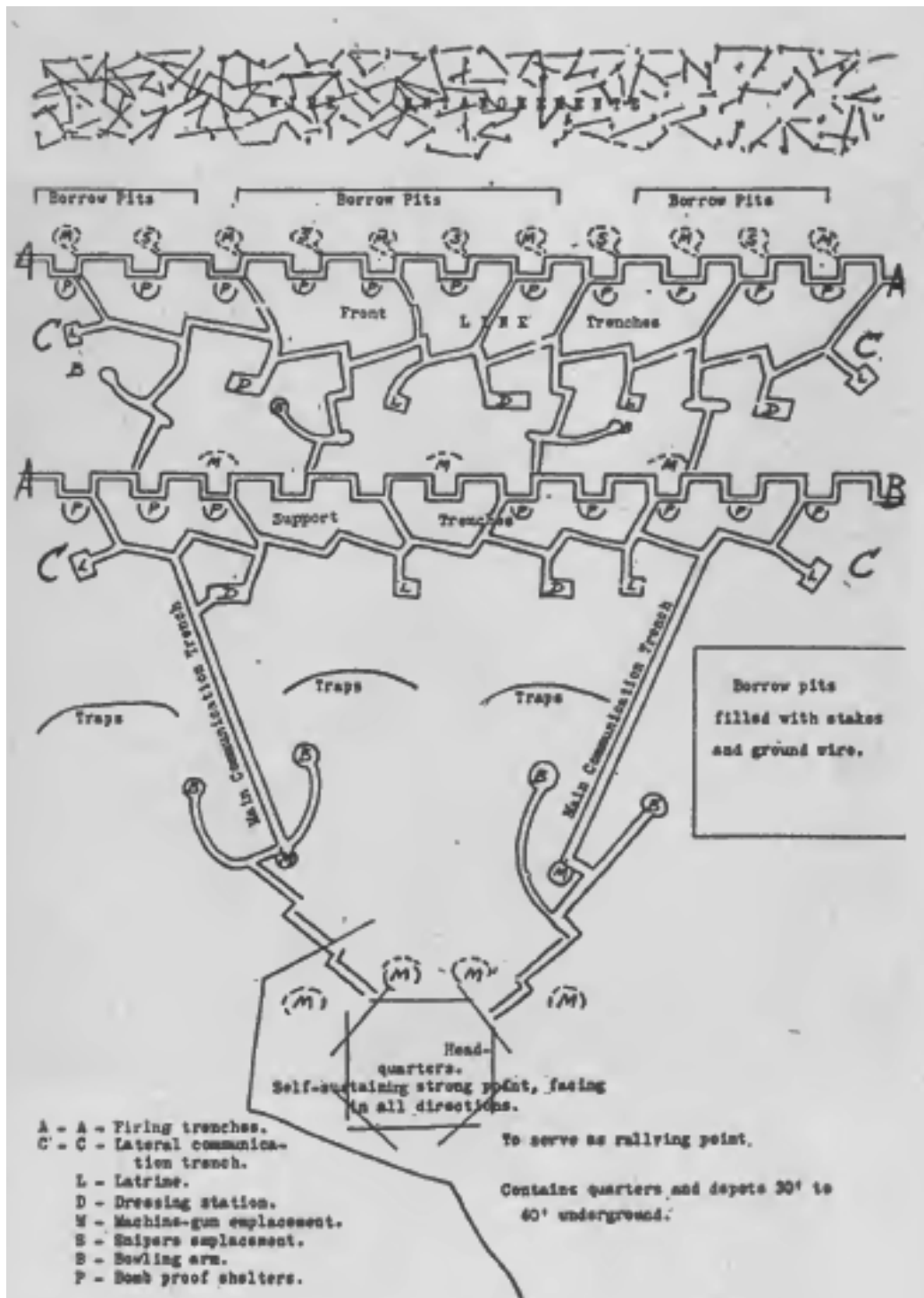
Palebná postavení kulometů musí být vždy dobře zamaskována z čelní strany.

Umístění kulometů v obranné linii

Kulometry jsou obvykle rozmístovány v následujících místech obranné linie:

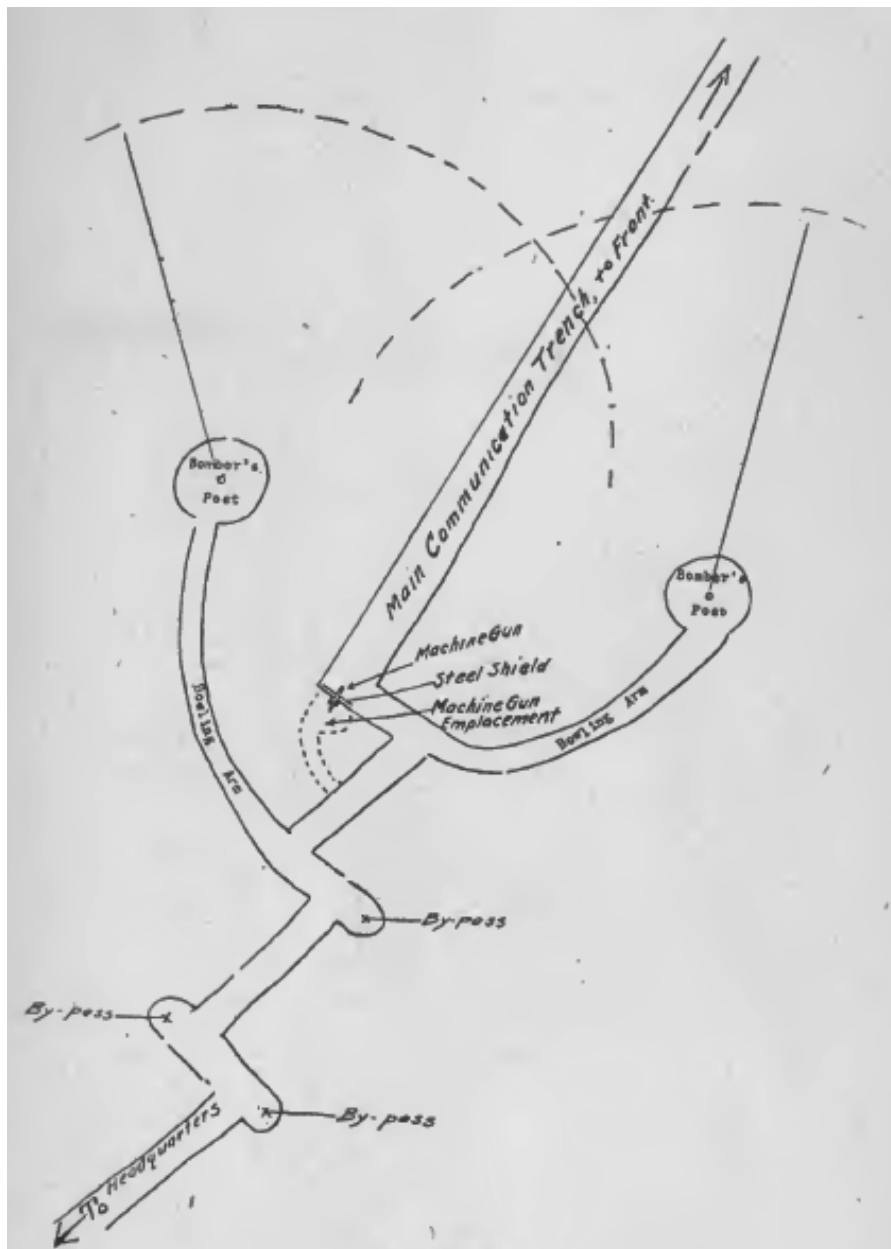
- **V první linii** – Při úporné obraně na místě mohou zde umístěné kulometry rozhodnout o vítězství anebo porážce.
- **Poblíž nebo přímo ve spojovacích zákopech** – Zde slouží k zastavení postupu nepřítele do hloubky obranného postavení, po prolomení části obranné linie. Úkolem těchto kulometů je vést palbu podél spojovacích zákopů,
- **V týlu obranné linie** – Za příznivých terénních podmínek jsou kulometná stanoviště vybudována tak, aby:
 - a) mohla být vedena palba do prostoru před obrannou linií,
 - b) byly palbou pokryty mezery mezi jednotlivými částmi obranné linie,
 - c) byla vedena palba do míst, kde se mohou nacházet shromaždiště nepřátelských jednotek,
 - d) mohly být kryty přístupové cesty k obranným liniím,
 - e) bylo možno ostřelovat nepřátelská kulometná stanoviště,
 - f) mohla být poskytnuta palebná podpora vlastním útočícím jednotkám (střelba „nad hlavami“ postupujících útočníků),
 - g) mohla být vedena nepřímá palba do týlu nepřátelského obranného postavení.
- **V opěrných bodech, ležících v týlu obranného postavení** – Opěrné body musí být velmi odolné a dobře zamaskované. Opěrné body jsou navrženy tak, aby terén před nimi byl pokryt křížovou palbou.
- **V záloze** – Kulometry jsou používány k výcviku, pokud jich není potřeba k vedení obranné palby.

Množství kulometů nasazených ve všech výše zmíněných pozicích záleží na počtu kulometů, které jsou danému úseku obranného postavení přiděleny. Bez ohledu na počet dostupných kulometů však musí být vybudována kulometná stanoviště na všech potřebných místech.

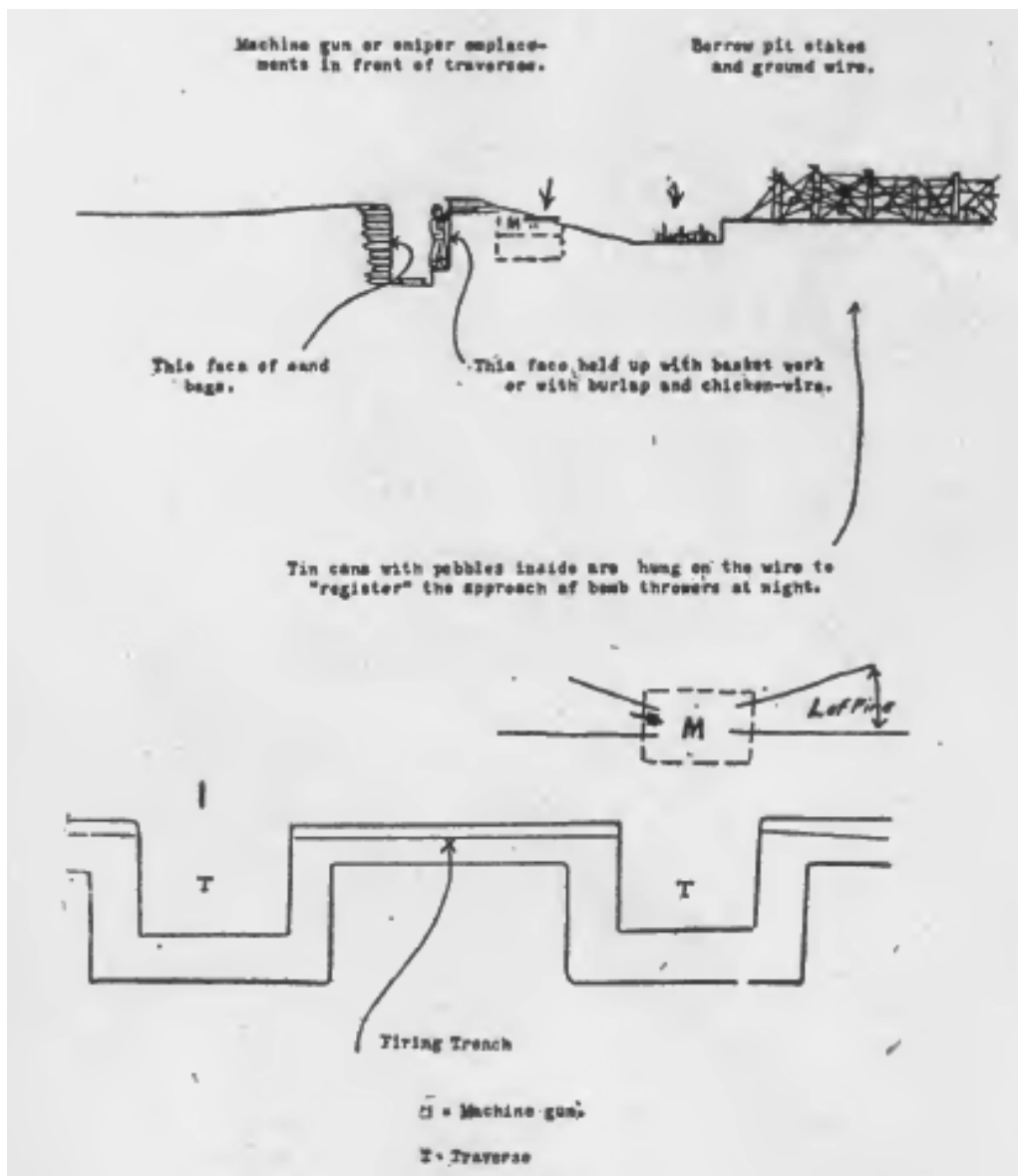
Obr. 1: Schematické znázornění obranné linie

A-A – střelecké zákopy, C-C – spojovací zákopy, L – latrína, D – obvaziště, M – palebná stanoviště kulometů, S – stanoviště ostřelovačů, P – úkryty, B – stanoviště pro vrhání ručních granátů

Obr. 2: Schematické znázornění umístění kulometného stanoviště sloužícího k obraně spojovacího zákopu

Ze schématu je patrné, že kulometné stanoviště je shora zakryté, přístupné chodbou. Kulomet je umístěn za pancéřovou deskou, která je vybavena střílnou. Po stranách, mírně vpředu, jsou situována stanoviště, ze kterých je možno vrhat ruční granáty.

Obr. 3: Schematické znázornění kulometného stanoviště vysunutého před obrannou linií v prostoru zemní traverzy.

Kulometné stanoviště je určeno k vedení boční palby podél obranné linie. Ze schématu není patrné, jak je stanoviště přístupné. Dá se předpokládat, že je se střeleckým zákopem spojeno chodbou nebo krytým spojovacím zákopem.

T – traverza, M – stanoviště kulometu

Palebná postavení kulometů

V těch místech obranné linie, kde se dá předpokládat intenzivní nepřátelská dělostřelecká palba, nejsou kulometry trvale osazeny ve svých palebných stanovištích (ve dne i v noci). Zbraně jsou uschovány v přilehlých úkrytech. Pokud se kulometná stanoviště nacházejí v místech, která jsou velmi blízko nepřátelských linií, a tím pádem se nedá očekávat, že budou ostřelována nepřátelským dělostřelectvem, jsou zde kulometry umístěny a připraveny k palbě po celý den. Největším nebezpečím, které zde hrozí, je neočekávaný nepřátelský útok v průběhu noci. Za dne se nepřítel k takovému útoku neodhodlá, jelikož nebude kryt tmou při překonávání překážek z ostatního drátu.

Obecně je počet kulometných stanovišť větší než počet dostupných kulometů. Pro kulometry, které se dostanou pod nepřátelskou palbu, jsou vyhrazena náhradní stanoviště. Rovněž je třeba připravit palebná stanoviště pro kulometry, které se nachází v záloze a slouží k nahrazení kulometů zničených nepřátelskou činností.

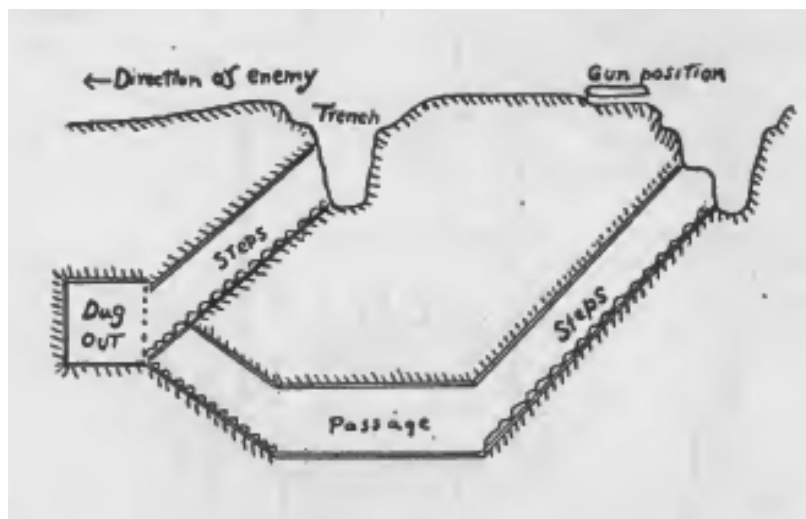
Nepřátelské dělostřelba skončí v okamžiku, kdy se útočící pěchota dostane na vzdálenost cca 180 m od linií obránců. Zároveň však dojde k zesílení palby na obranné pozice ležící více vzadu, aby bylo kulometům a pěchotě zde umístěným znemožněno podporovat obránce v první linii. Je proto velmi důležité, aby byl v první linii vybudován dostatek velmi odolných kulometných stanovišť, která budou schopna přečkat nepřátelskou dělostřeleckou přípravu.

Vzhledem k délce obranných pozic a obtížím spojeným s dělostřeleckým pozorováním není pravděpodobné, že se nepříteli podaří během dělostřelecké přípravy zničit všechna kulometná stanoviště nacházející se v první linii. Zkušenosti z bojů v Evropě jsou takové, že určitý počet obránců nepřátelské ostřelování vždy přežije a ve správnou chvíli zahájí vraženou boční a kosou palbu na postupujícího nepřítele. Při křížové palbě na nepřítele je tento efekt ještě větší.

Uspořádání kulometů pro křížovou palbu však nesmí být dotaženo až do extrémů. Předpolí každého kulometného stanoviště je chráněno palbou jeho sousedů. Při zničení některého ze sousedních stanovišť může být tento obranný systém narušen. Kulometná stanoviště musí být proto navržena tak, aby z nich bylo možno, v případě potřeby, vést čelní palby k vlastní ochraně.

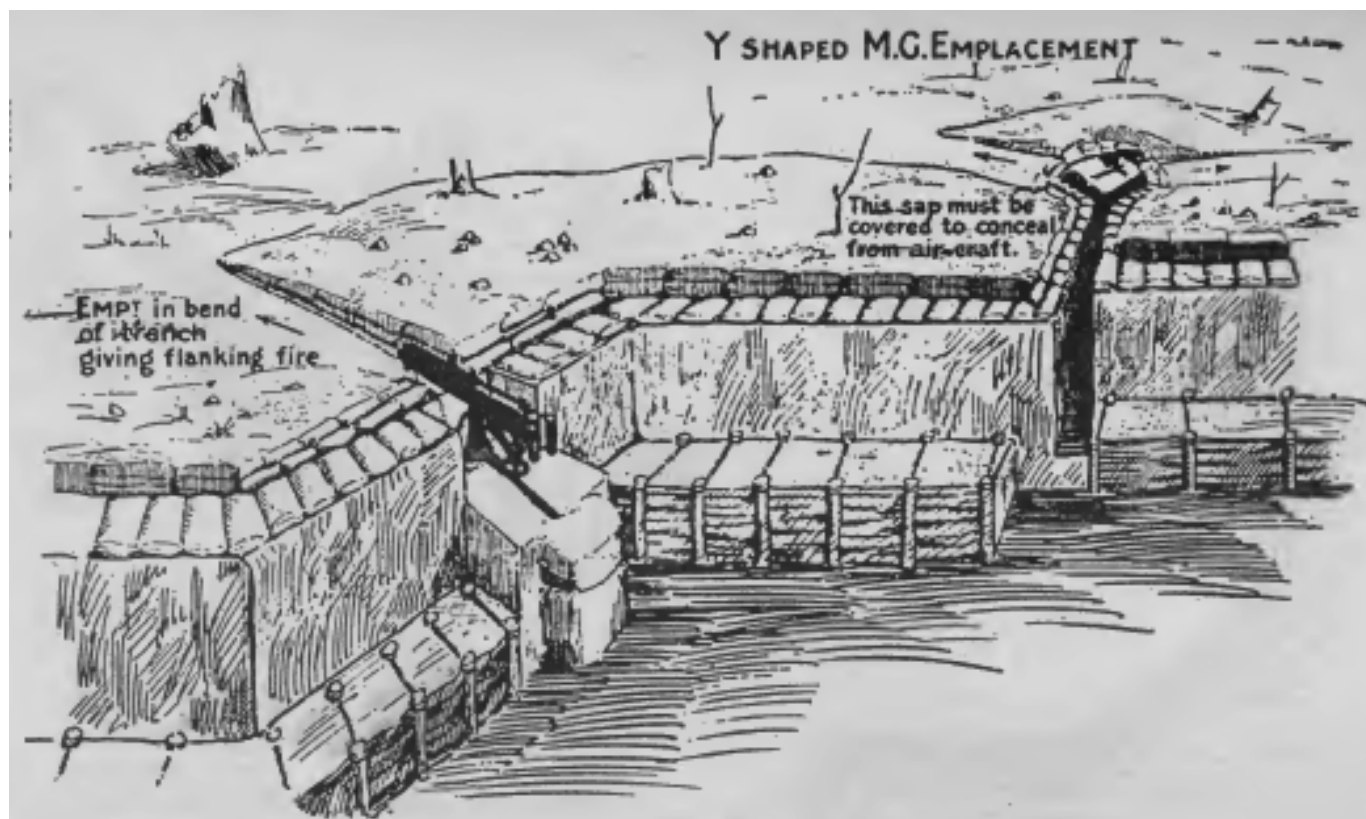
V těch částech první linie, kde jsou nepřátelské zákopy příliš blízko a kulometná stanoviště vysunutá před linii (nebo nacházející se přímo v ní) mohou být tím pádem obsazena překvapivým nepřátelským útokem, se kulometry umísťují do postavení ležících za zadním náspem střeleckého zákopu. V této pozici má kulomet lepší podmínky pro vedení paleb. Mužstvo, nacházející se v přední linii se také cítí bezpečněji a vede obrannou palbu s větší rozvahou.

Na obr. 14 je uveden příklad takového kulometného stanoviště. Palebné postavení je spojeno podzemní chodbou s odolným úkrytem, který se nachází pod předním náspem střeleckého zákopu. V úkrytu je dostatek místa pro kulomet, jeho obsluhu a pěchotu bránící daný úsek střeleckého zákopu. Úkryt je samozřejmě podzemní chodbou napojen na střelecký zákop. Pokud je část střeleckých zákopů ležících před kulometným stanovištěm zničena nebo dobytá nepřítelem, přeživší pěchota se rozmístí za zadním náspem, po obou stranách kulometného postavení.

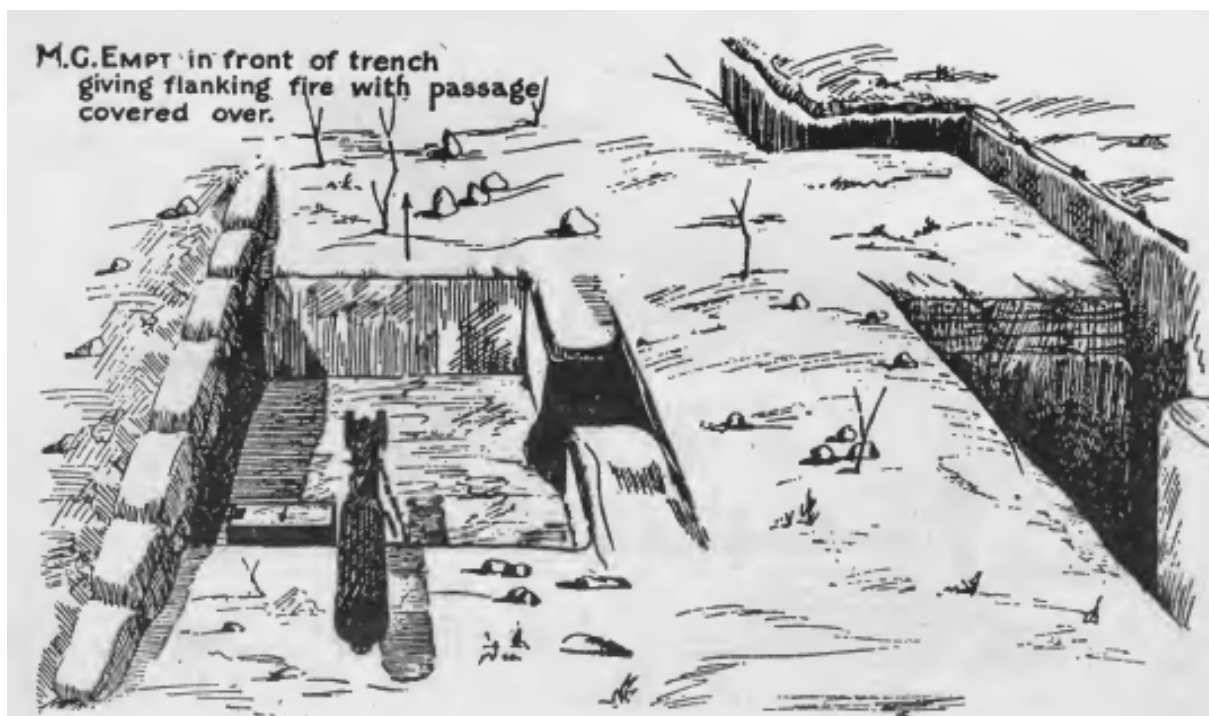
Obr. 4: Kulometné stanoviště nacházející se za zadním náspem střeleckého zákopu.

Na obr. 5, 6, 7, 8 a 9 jsou schémata v současnosti nejčastěji používaných typů kulometných stanovišť. Pokud je dostatek času a materiálu, palebná stanoviště, která leží na nejohroženějších místech, je třeba dále zdokonalovat a zvyšovat jejich odolnost proti dělostřeleckému bombardování.

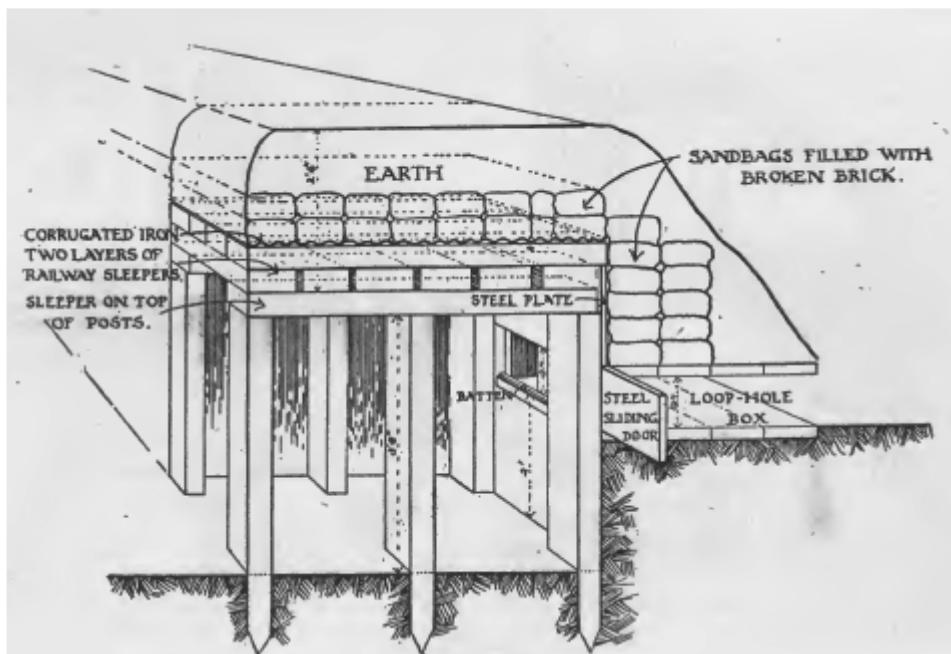

Obr. 5: Kulometná stanoviště situovaná v ohbí střeleckého zákopu.

Stanoviště nacházející se na obrázku vlevo je umístěno bezprostředně ve střeleckém zákopu a vede se z něj palba jedním směrem. Druhé stanoviště (na obrázku vpravo) je se střeleckým zákopem spojeno krátkým spojovacím zákopem. Lze z něj vést palbu do dvou směrů. Spojovací zákop musí být důkladně zamaskován, aby nemohl být odhalen nepřátelskými leteckými pozorovateli.

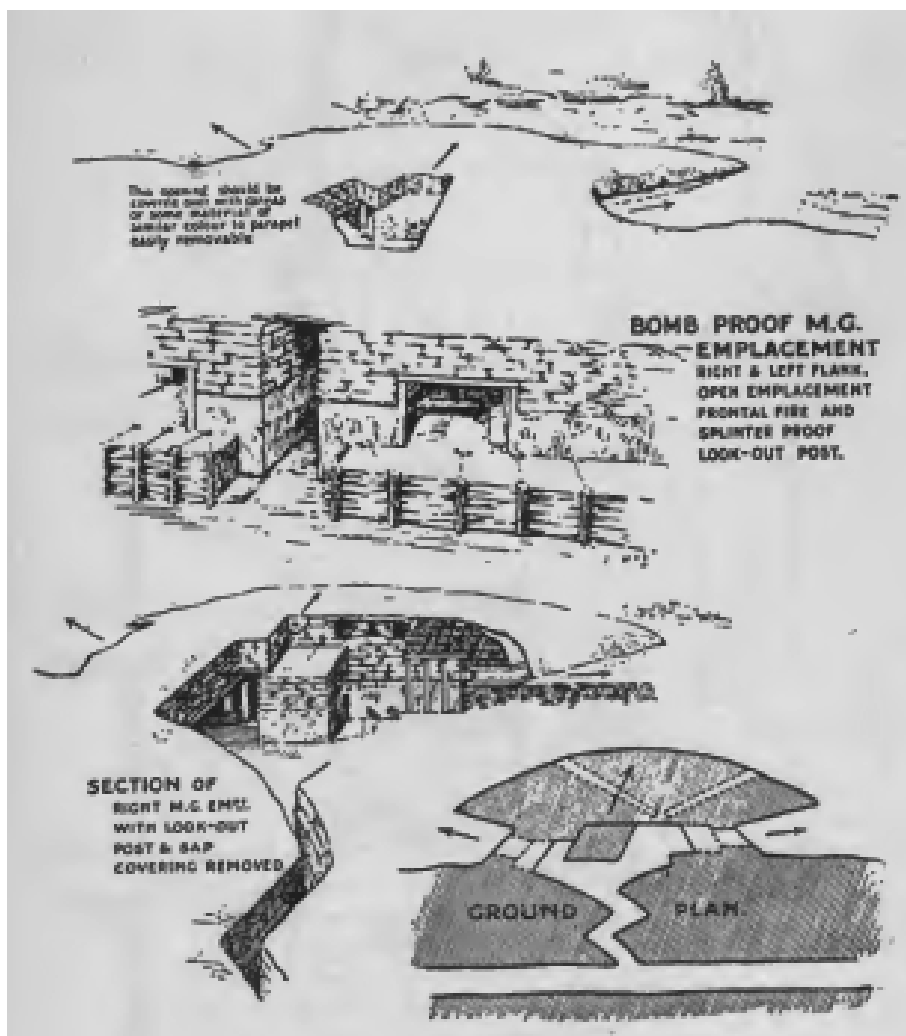

Obr. 6: Palebné stanoviště kulometu předsunuté před střelecký zákop.
Stanoviště slouží k vedení boční palby do dvou směrů. Se střeleckým zákopem je spojeno krytým spojovacím zákopem (event. podzemní chodbou)

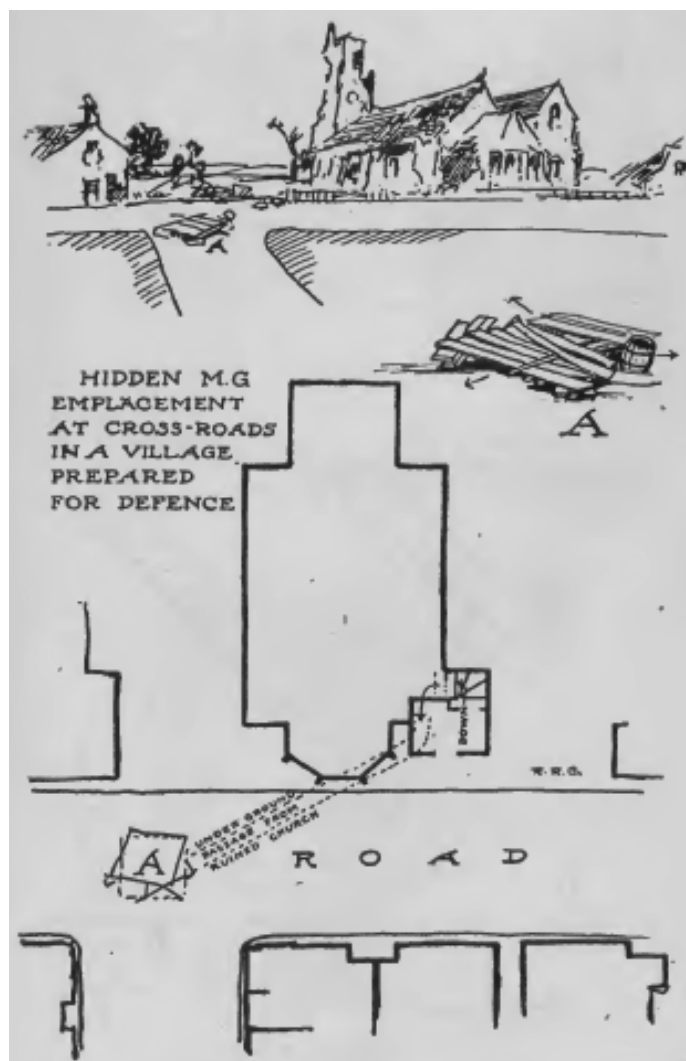
Obr. 7: Odolné dřevozemní kulometné stanoviště.

Základní konstrukce je vybudována z dřevěných trámů a železničních pražců. Stropnice je tvořena dvěma vrstvami železničních pražců, jednou vrstvou vlnitého plechu, dvěma vrstvami pytlů s pískem a vrstvou zeminy. Čelo je chráněno ocelovou deskou, ve které je zhotoven střílnový otvor. Střílnový otvor je možno uzavřít posuvným ocelovým uzávěrem. Čelní stěna je dále zesílena dvěma vrstvami pytlů s pískem. Vnější část střílny tvoří dřevěná konstrukce z prken. Střílnová nástavba je nakryta pytlí s pískem a zeminou.

Obr. 8: Dřevozemní kulometné stanoviště pro vedení kosých paleb do dvou směrů doplněné shora otevřeným stanovištěm pro vedení čelní palby.

Palebné stanoviště je se střeleckým zákopem spojeno krytým spojovacím zákopem nebo podzemní chodbou. V pravé dolní části obrázku je půdorys palebného postavení. Vlevo a vpravo od vchodu jsou umístěna stanoviště pro vedení bočních (kosých) paleb. Mezi oběma stanovišti se nachází zemní platforma určená k ustavení kulometu pro čelní palbu. Dle axonometrických pohledů se dá usuzovat, že stanoviště pro čelní palbu je shora otevřené.

Obr. 9: Schematické znázornění kulometného stanoviště určeného k obraně křižovatky v zastavěné oblasti (pro palbu do tří směrů).

Stanoviště (na obrázku označené jako „A“) je přístupné spojovací chodbou vedenou ze sklepa blízké budovy. Palebné postavení není opatřeno stropnicí. Je pouze překryto (zamaskováno) dostupným materiálem (prkna a podobný materiál)

Je třeba si uvědomit, že úspěšná obrana první zákopové linie do značné míry závisí na účinné palbě kulometů. Při těžkém ostřelování může dojít k tomu, že střelci se začnou stahovat do svých úkrytů. Obsluha kulometů však musí na svých místech setrvat. Z toho důvodu je nutné, aby měly obsluhy kulometů k dispozici dostatečně odolná palebná postavení a úkryty, které budou schopny odolat nepřátelskému bombardování.

V bojích bylo prověřeno, že pokud je provedena dlouhotrvající a efektivní dělostřelecká příprava, velká část prvoliniových zákopů bývá zničena. Ve stejném okamžiku, kdy jsou ničeny střelecké zákopy, dochází rovněž k destrukci kulometných stanovišť umístěných bezprostředně v nich (i když jsou vybudována jako velmi odolná). Z tohoto důvodu je potřeba, aby byly pod předprvní střeleckých zákopů vybudovány odolné úkryty pro kulometry a jejich obsluhu. Po ukončení dělostřelecké přípravy vynesou obsluhy své zbraně do střeleckých pozic a mohou zahájit palbu na postupujícího nepřítele.

S palebnými stanovišti úzce souvisí úkryty pro pozorovatele, jelikož právě z pozorovatelů přichází pokyn k obsazení střeleckých pozic v okamžiku, kdy je ukončena nepřátelská dělostřelecká příprava. Na Evropském bojišti se osvědčily pozorovatelný a úkryty vybudované z betonu.

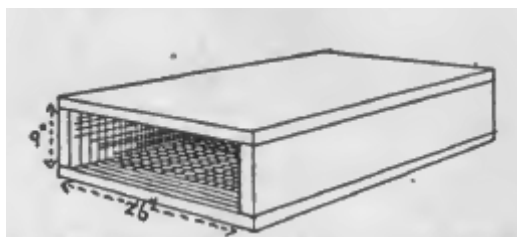
Úkryty lze budovat hornickým způsobem pod předním nebo zadním náspem zákopů. K vybudování úkrytů se rovněž hodí zemní traverzy.

Základem odolného úkrytu je silná vrstva zeminy podepřená silnou dřevěnou konstrukcí. Zemina použitá k výstavbě stropnice úkrytu musí být velmi dobře zamaskována, aby neprozrazovala jeho polohu. Úkryty se budují v těsné blízkosti kulometných stanovišť. Praxí bylo prověřeno, že je vhodné vybudovat dva samostatné úkryty pro obsluhu, zbraň, střelivo a další potřeby (např. náhradní díly). Když je zřejmé, že palebné postavení je už příliš poškozené nebo málo odolné, obsluha se z něj stáhne do úkrytů spolu se zbraní, zásobou munice a ostatním materiálem.

Palebná postavení se budují tak, aby se svým vzhledem příliš neodlišovala od okolních zákopů. Střílny je potřeba dobře zamaskovat.

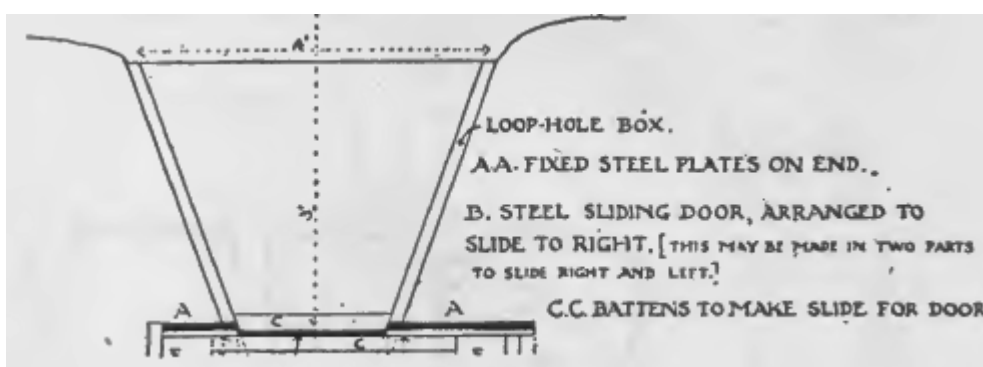
Nejjednodušším typ palebného postavení má v půdoryse tvar půlkruhu a je zhruba 60 cm hluboký. Jeho stěny jsou zpevněny pytli s pískem.

Na obr. 10 a 11 jsou uvedeny příklady střílnových nástaveb. Oba typy střílen by měly být vpředu opatřeny maskovací clonou, kterou lze spouštět zevnitř palebného postavení.

Obr. 10: Dřevěná střílnová nástavba o obdélníkovém půdoryse

Nástavba má šířku 75 cm a výšku 22 cm (vnitřní rozměry), délka závisí na šířce zemního nakrytí. Vzadu je možno střílnu opatřit ocelovou deskou se střílnovým otvorem. Střílnový otvor se dá obvykle uzavřít vodorovně posuvnou ocelovou deskou. Síla desek, ze kterých je střílna zhotovena činí cca 50 mm. Desky musí být dostatečně silné, aby udržely váhu pytlů s pískem a zemního nakrytí.

Obr. 11: Dřevěná střílnová nástavba o lichoběžníkovém půdorysu

V zadní části je opět upevněna ocelová deska se střílnovým otvorem, kterou lze uzavřít posuvným uzávěrem. Je zde naznačena možnost použití dvoudílného, vodorovně posuvného (na obě strany) uzávěru.

Na obr. 12 je zobrazeno kulometné stanovišti sloužící k vedení palby v noci (detailnější popis viz. obrázek).

Další typ jednoduchého kulometného postavení může být zřízen v předprsní střeleckého zákopu za použití pytlů s pískem a ocelové desky. Stanoviště se připraví k palbě tak, že ocelová deska a pytle s pískem se odstraní.

Kulometry umístěné v opěrných bodech musí mít možnost palby do všech směrů. Palebná postavení musí být velmi odolná, shora chráněná stropem a napojena na podzemní úkryty. Vše je obklopeno překážkou z ostnatého drátu.

Rozměry palebných postavení, střílen a úkrytů

Úkryty a palebná postavení mají mít co možná nejmenší rozměry. Minimální rozměry úkrytu pro 4 muže jsou 1,8 x 1,5 x 1,2 m. Minimální rozměry kulometného stanoviště jsou 1,5 x 1,2 x 1,2 m. Dle poznatků z bojiště v Evropě jsou tyto rozměry dostačující.

Horní plocha platformy, na které je postaven kulomet, musí být 45 až 60 cm pod úrovní okolního terénu.

Střílnový otvor musí být minimálně 23 cm vysoký. Ostatní rozměry střílny jsou dány palebným úhlem (šířka) a silou předprsně (hloubka). K výrobě střílnových nástaveb se používá řezivo:

- prkna o síle 5 cm
- trámy o průřezu 10 x 15 cm
- sloupky o průřezu 10 x 17 cm

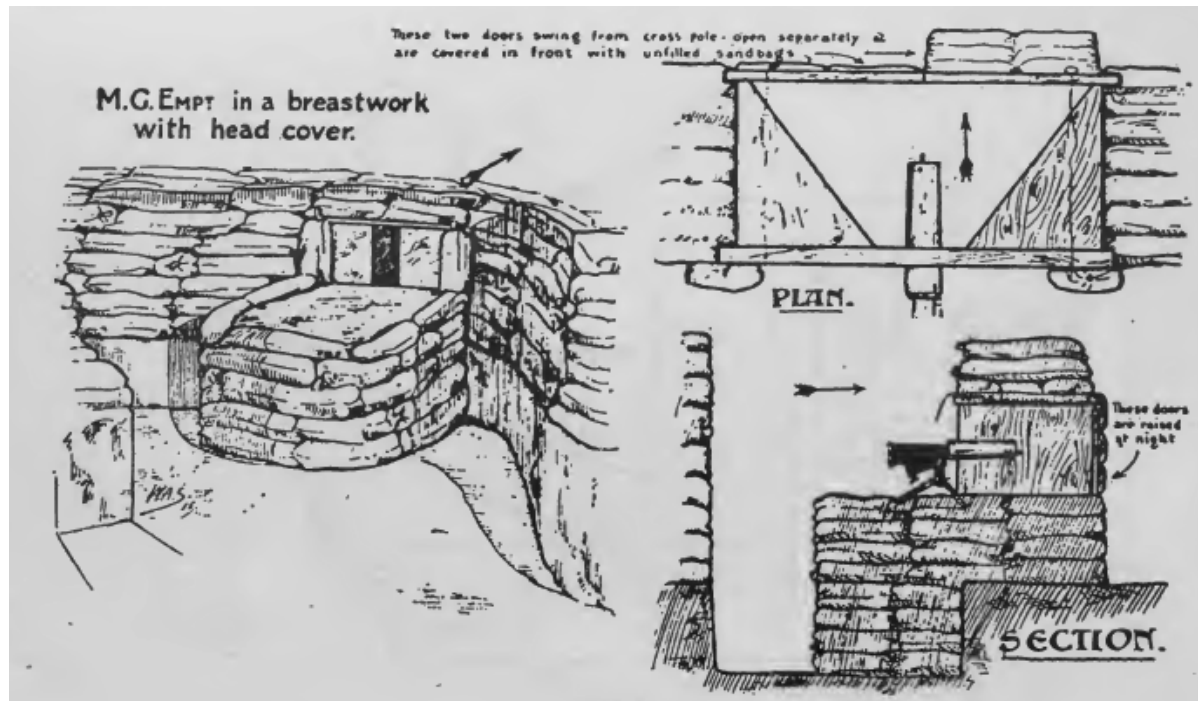
Místo prken lze k vybudování „pláště“ nástavby použít vlnitý plech. Dále bude zapotřebí několika pytlů s pískem a drátěného pletiva (maskovací clona střílny).

Dostatečnou ochranu proti proniknutí pěchotních střeliva, střepinám bomb, dělostřeleckých projektilů a šrapnelů poskytuje předprseň o síle 200 – 210 cm. U shora otevřených palebných stanovišť je třeba dodržet sílu předprsně po celém jejich obvodu. Síla vrstvy zeminy na stropnicích shora zakrytých kulometných postavení musí být minimálně 50 cm.

Úkryty pro uskladnění munice

V každém palebném postavení musí být vybudován výklenek pro uskladnění pohotovostní dávky munice, náhradních dílů, oleje a sady na čištění zbraně.

Stejně výklenky, plně vybavené, se zřídí i v záměnných a náhradních palebných postaveních. Při rychlém opuštění původního stanoviště většinou není dostatek času na přesunutí tohoto materiálu. Zásoby munice musí být udržovány v suchu a čistotě. Jejich stav je třeba denně kontrolovat. Další zásoby munice jsou skladovány v uzavřených truhlících, spolu s plničkami pásů v hlavním úkrytu. V hlavním úkrytu jsou ubytovány rovněž náhradní obsluhy kulometů.

Obr. 12: Kulometné stanoviště určené k vedení paleb v noci

Střílna kulometného stanoviště prochází předprsni tvořenou pytli s pískem. Posuvná deska zakrývající střílnový otvor zvenčí je dvoudílná. Oba díly uzávěru lze posouvat nezávisle na sobě. Na uzávěr střílny jsou z vnější strany připevněny prázdné jutové pytle (maskování)

Autor: Ing. Vladimír Polášek

Web: www.polni-opevneni.websnadno.cz

E-mail: vladimir.polasek@atlas.cz

Použité prameny a literatura: Notes on use of machine guns in trench warfare, Army war college, Washington, 1917